

הדרכת התפילה וחלקיה

א

לפני התפלה צריך להרגיש את הצורך של התפלה ואת הענג של התפלה. אין התפלה חפצה לשנות שום דבר באלהות שהיא מקור הנצחיות ואינה בגדר ההשתנות. — אלא להתעלות עם כל השנויים החלים על הנפש. ועל כל העולם כולו במדה שהנפש קשורה בו. אל הרוממות האלהית. היא מדברת בענין האלהי. שהיא כוספת אליו. כפי מדותיה בחופש גדול, ובחופש זה מתגלה לה אורה ואמתה. היא מדברת אל ד', כאל מלך מושל העלול להשתנות, כאל אב המוכן לשינויים, כאל צדיק ונדיב המוסיף צדקה ונדיבות ע"י התעוררות מרוח אחר. מפני שכשהיא חפצה להתעלות אל האלהות הרי היא כבר מתעלה ברצונה, ורצונה הוא כל עצמות היותה.

א. ענין תפילה

התפלה המתמדת של הנשמה מתאמצת היא תמיד לצאת מן ההעלם אל הגילוי, להתפשט על כל כחות החיים של כל הרוח והנפש וכל כחות חיי הגויה כולה, והיא משתוקקת ג"כ לגלות את מהותה וכח פעולתה על כל הסביבה, על כל העולם והחיים, ולשם כך צריכים אנו לחשובנו של עולם שבא ע"י תורה וחכמה. ונמצא מתוך כך, שעבודת התורה כולה וכל חכמתה היא התגלותה המתמידה של תפלתה הכמוסה של הנשמה. נשמת כל חי תברך את שמך ד' אלהינו.

נפש החיים, שער א, פרק ג

כן בדמיון זה כביכול ברא הוא יתברך את האדם והשליטו על רבי רבוון כחות ועולמות אין מספר. ומסרם בידו שיהא הוא המדבר והמנהיג אותם עפ"י כל פרטי תנועות מעשיו ודבוריו ומחשבותיו וכל סדרי הנהגותיו הן לטוב או להיפך ח"ו, כי במעשיו ודבוריו ומחשבותיו הטובים הוא מקיים ונותן כח בכמה כחות ועולמות עליונים הקדושים, ומוסיף בהם קדושה ואור כמ"ש (ישעיה נא, טז) "וְאֵשׁם דְּבָרֵי בְּפִיךָ גו' לְנִטְע שְׁמַיִם וְלִיִּסְד אֶרֶץ". וכמאמר ז"ל (ברכות סד, א) "אל תקרא בניך אלא בוניך". כי המה המסדרים עולמות העליונים כבונה המסדר בנינו ונותנים בהם רב כח, ובהיפוך ח"ו ע"י מעשיו או דבוריו ומחשבותיו אשר לא טובים. הוא מהרס ר"ל כמה כחות ועולמות עליונים הקדושים לאין ערך ושיעור. כמו שכתוב (שם מט, יז) "מהרסיך ומחריביך וגו'". או מחשיך או מקטין אורם וקדושתם ח"ו. ומוסיף כח לעומת זה במדורות הטומאה ר"ל:

זהו, "ויברא אלקים את האדם בצלמו בצלם אלקים גו'", "כי בצלם אלקים עשה וגו'", שכמו שהוא ית' שמו הוא האלקים בעל הכחות הנמצאים בכל העולמות כולם, ומסדרם ומנהיגם כל רגע כרצונו, כן השליט רצונו יתברך את האדם שיהא הוא הפותח והסוגר של כמה אלפי רבואות כחות ועולמות על פי כל פרטי סדרי הנהגותיו בכל עניניו בכל עת ורגע ממש כפי שרשו העליון של מעשיו ודבוריו ומחשבותיו, כאילו הוא גם כן הבעל כח שלהם כביכול. ואמרו ז"ל באיכה רבתי בפסוק וילכו בלא כח גו'" רבי עזריה בשם רבי יהודה בר סימון אומר בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מוסיפין כח בגבורה של מעלה, כמה דאת אמר (תהלים ד, יד) באלקים נעשה חיל. ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום כביכול מתישין כת גדול של מעלה דכתיב (דברים לב, יח) צור ילדך תשי וגו' בכמה מקומות בזה"ק דחובי בני נשא עבדין פגימו לעילא כו'. וכן להיפך כנ"ל. וזה שאמר הכתוב (תהלים סח, לה) "תנו עוז לאלקים". ובזוהר ריש פרשת בא: ויהי היום ויבאו גו' להתיצב על ה', כד בעאן לקיימא על אינון עובדין דישראל על ה' ודאי קיימיין. דהא כד ישראל עבדין עובדין דלא כשרן כביכול מתישין חילא דקב"ה. וכד עבדין עובדין דכשרן יהבין תוקפא וחילא לקב"ה. ועל דא כתיב תנו עז לאלקים במה עובדין דכשרן, ולכן אמר לאלקים. וכן באלקים נעשה חיל. שפירושו בעל הכחות כולם וכו"ל:

פרק ז

ועתה מבאר הענין הנ"ל בפרק ה' שהאדם נקרא הנפש ונשמת החיים של רבי רבוון עולמות. לא נפש כנפש הנתון ודבוק ממש בתוך גוף האדם - דזה לא יתכן. אמנם היינו שכמו שכל פרטי תנועות ונטיית אברי הגוף הם ע"י הנשמת חיים שבו כפי תנועות חיותו ונטייתו -- כן הענין שכל נטיית הכחות והעולמות וסדרי המרכבה, תקונם ובנינם והריסות ח"ו הוא רק כפי ענין התעוררת ממעשי האדם למטה. ומטעם שהוא כלול ומשוכלל במספר פרטי כחותיו וסדריהם עפ"י סדרי השתלשלות והתקשרות הכחות והעולמות עליונים ותחתונים כולם. והוא מצד שורש נשמתו העליונה שהיא הגבוה והפנימי מהעולמות הנבראים כולם כנ"ל בפ"ה -- לכן הוא כולל את כולם. והטעם שנתבאר בפ"ה מחמת שורש נשמתו שהיא גבוה ופנימית מהעולמות. והטעם שנתבאר בפרק העבר מחמת שהוא כלול מכל העולמות. הכל א' כמו שנתבאר:

ולזאת לו לבדו נתנה משפט הבחירה להטות עצמו ואת העולמות לאיזה צד אשר יחפוץ. או אף אם כבר גרם וסיבב ח"ו בחטאיו הריסת העולמות וסדרי המרכבה וחורבנם וירידתם ח"ו. יש כח וסיפוק בידו לתקן את אשר עוית ולבנות הנהרסות. מצד שהוא כלול ומשותף מכולם:

וז"ש דוד המלך: ה' צלך על יד ימינך. היינו שכמו שנטיית הצל של איזה דבר הוא מכוון רק כפי תנועות אותו הדבר לאן נוטה. כן בדמיון זה כביכול הוא ית"ש מתחבר לנטות העולמות כפי תנועות ונטיית מעשי האדם למטה. וכן מפורש במדרש אמר לו הקב"ה למשה לך אמור להם לישראל כי שמי אק"י אשר אק"י. מהו אק"י אשר אק"י. כשם שאתה הוה עמי. כך אני הוה עמך. וכן אמר דוד ה' צלך על יד ימינך. מהו ה' צלך כצלך. מה צלך אם אתה משחק לו הוא משחק לך. ואם אתה בוכה הוא בוכה כנגדך. ואם אתה מראה לו פנים זעומות או מוסברות אף הוא נותן לך כך. אף הקב"ה ה' צלך כשם שאתה הוה עמו הוא הוה עמך ע"כ.

ובזוהר תצוה (ח"ב קפד, ב) תא חזי עלמא תתאה קיימא לקבלא תדיר כו' ולעלמא עלאה לא יהיב לי' אלא כגוונא דאיהו קיימא. אי איהו קיימא בנהירו דאנפין מתתא כדין הכי נהרין ליה מלעילא. ואי איהו קיימא בעציבו יהבין ליה האי דינא בקבליה כגוונא דא עבדו את ה' בשמחה. חדוה דב"נ משיך לגבי' חדוה אחרא עלאה. ה"נ האי עלמא תתאה כגוונא דאיהו אתער הכי אמשיך מלעילא כו' והוא ענין הכרובים שהיו מעורין כמער איש ולויות פניהם איש אל אחיו ובכרובי שלמה כתיב (ד"ה ב' ג') ופניהם לבית כמו שיתבאר בע"ה:

1. נפש החיים שער א פ"ה

הגהה: כי עיקר האדם הוא נטוע למעלה בשר' נשמתו. (ולזאת נקרא הגוף נעל עיין בתקונים) נגד הנשמה. כי רק בחי' עקבי' מהשורש נכנס לתוך גוף האדם. ובזה יובן מאמרם ז"ל בב"ר פי"ב ובויקרא רבה פ"ט. שלא רצה הקב"ה להטיל קנאה במע"ב. וביום א' ברא שמים וארץ. בשני רקיע בשלישי תדשא הארץ וכן עד"ז בד' וה'. בששי בא לברוא את האדם. אמר אם אני בורא אותו מן העליונים אין שלום בעולם. ואם אני בורא אותו מן התחתונים כו'. אלא הריני בורא אותו מן העליונים ומן התחתונים. עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים. ולכאורה הלא עתה תתגב' הקנאה יותר משאם היה בורא אותו מן התחתונים לבד שעתה יש בו חלק מן העליונים והוא כולו למטה עם החלק העליון שבו. אך הענין הוא. שהאדם השלם כראוי עיקרו הוא נטוע למעלה בשרש נשמתו העליונה ועובר דרך אלפי רבואות עולמות עד שקצהו השני הוא נכנס בגוף האדם למטה. זהו כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו שעיקרו קשור ונטוע למעלה חלק הוי"ה ממש כביכול. ומשתלשל כחבל עד בואה לגוף האדם (ועיין לקמ' פ' י"ז). וכל מעשיו מגיעים לעורר שורשו העליון כענין החבל שאם ינענע קצהו התחתון מתעורר ומתנועע גם ראש קצהו העליון.

2. נפש החיים/שער א/פרק יא

וזוהו הטעם שהמלאכים המקדישים בשמי מרום ממתנים מלשלש קדושתם עד אחר שאנו משלשים קדושה למטה) כנ"ל פ"ו בהגה"ה (אף שקדושתם למעלה מקדושתנו. לא שהם חולקים כבוד לישראל אלא שאין בכחם ויכולתם כלל מצד עצמם לפתוח פיהם להקדיש ליוצרים. עד עליית קול קדושת ישראל אליהם מלמטה. כי ענין אמירת הקדושה הוא העלאת העולמות והתקשרותם כל עולם בעולם שמעליו להוסיף קדושתם וצחצוח אורם ...

ולזאת המון צבאות מעלה כתות כתות יש אחת אומרת קדוש והם השרפים כמ"ש בהיכלות דבראשית ופקודי בהיכלא תניינא שם מ"ב א' ושם רמ"ז סוף ע"א וכמ"ש) ישעיה' (שרפים עומדים ממעל לו וגו' וקרא זה אל זה ואמר קדוש גו'. והשנית לעומתם משבחים ואומרים ברוך. והם האופנים וחיות כמשרד"ל ר"פ ג"ה והאיכא ברוך ברוך אופנים הוא דאמרי לי' וכמו שסדרו אנשי כנה"ג בקדושת יוצר שכל כת מקדשת כפי מקורה ושרשה בהעולמות אבל ישראל קבוצי מטה אומרים שניהם קדוש וברוך להיותם כוללים כל המקורות והשרשים יחד: וזהו ג"כ ענין אמירת פרק שירה שאמרו ז"ל כל האומר פרק שירה בכל יום כו' שע"י אמירת האדם אותו שהוא כולל כל הכחות כולם הוא נותן כח להמלאכים והשרים של כל אלו הבריות שיאמרו אלו השירות ועי"ז הם מושכים חיותם ושפעם להשפיע בכל התחתונים. וע' בזה בלק"ת בטע"מ פ' ואתחנן:

3. מדות ראי"ה – תיקון

מי שמצייר בדעתו, שהוא מתקן את העולמות בעבודתו, ואינו יודע את ערך נפשו ואת סדר הרוחניות הנפשית בכללה. הו' מלא הזיה ודמיונות כוזבים. אבל מי שיועד, שבכל תקון מוסרי. וכל מדה טובה, כל למוד הגון וכל מעשה טוב. גם הקטן שבקטנים, ואפילו שיחה נאה, הוא מרומם את הרוחניות שבנפשו, והרוחניות הלא היא יסוד כל מציאותה, ונמצא שע"י הרמת הרוחניות שבנפשו מתרוממת כללות נפשו בהיותה, וההויה הפרטית מתייחדת ביחוש קשר אמיץ מאד אל ההויה הכללית, וממילא בהתרוממות חלק אחד של ההויה, מתעלית היא ההויה כולה. ובזה מתקנים באמת עולמות עד אין חקר בכל דבר טוב. כשהולך האדם בדרך הרעיון הזה דעתו מתרחבת ודמיונותיו הולכים ומתקרבים אל האמת.

4. נפש החיים/שער א/פרק יג

כן בענין ההתעוררות שלמעלה ע"י בחי' הדבור אמר עמוס הנביא ע"ה) עמוס ד (כי הנה יוצר הרים ובורא רוח ומגיד לאדם מה שחו כי אמרו בזוהר לך לך) ח"א פ"ב, (ו"ח') ח"א ר"ב, (ו' ח"א רמ"א, (יתרו) ח"ב פ"א, (תזריע) ח"ג ג' ב, (שלח) ח"ג קס"א, (ובאדרא זוטא ריש דף) ח"ג רצ"א, (בזוהר חדש שה"ש נ"ה ע"ד שלשון 'הגדה' שייך על רזא דמילתא הזהיר כאן את האד' מחמת היותו עתה בזה העו' השפל שאינו רואה

ומשיג הבנין או ההריסה חס ושלום הנעשה למעלה בהעולמות מכל דבור ודבור שלו. ויכול להעלות על דעתו ח"ו לומר במה נחשב דבור ושיחה קלה שתפעול שום פעולה וענין בעולם. אבל ידע נאמנה שכל דבור ושיחה קלה שלו לכל אשר יבטא בשפתיו לא אתאביד ואינו הולך לבטלה ח"ו...

5. נפש החיים שער ב פרק ד

וטעמו של דבר שנכלל בכל ברכה ב' הבחינות הנ"ל כי יסוד פנת אמונותינו הק' שכל מגמת כוונת לבנו בכל הברכות והתפלות ובקשות אתך רק ליחודו של עולם אדון יחיד א"ס ב"ה. אמנם לא שאנו מדברים אליו כביכול על עצמותו ית' לבד בבחי' היותו מופשט ומופרש כביכול לגמרי מהעולמות כענין שהיה קודם הבריאה דאם כן איך נתארהו ח"ו בכל ברכותינו ותפלותינו בשום שם וכנוי בעולם כלל. וגם דאם לא מצד שהראנו יתברך שרצונו להתחבר להעולמות ולאמלאם על בריין כפום עובדיהו. לא היינו רשאים כלל להתפלל לעצמותו יתברך שיתחבר. להעולמות ולאשגחא על בריין. ולכן מקדימין אנחנו לומר אתה ה' מלך העולם. פי' אחר שרצונך היה להוות העולמות ולהתחבר אליהם לאמלאם עליהו. לזאת בקשתנו שיתב' מקור הרצון לאמלאם כן לעלמין. וגם שלפי בחינת עצמותו ית' בלתי התחברותו אל העולמות אין מקום לתורה ומצות כלל.

וע"ז נאמר) איוב, לה (אם חטאת מה תפעל בו וגו' אם צדקת מה תתן לו או מה מידך יקח וכן כתיב) משלי, ט(אם חכמת חכמת לך. כי לעצמות אדון כל ב"ה. כל מעשה האדם הטובה היא אם רעה איננה. נוגע לו בעצם כלל ח"ו. והוא מאמרם ז"ל בב"ר ריש פ' מ"ד אמרת ה' צרופה גו' אמר רב לא נתנו המצות אלא לצרף כו' וכי מה אכפת לי' להקב"ה למי ששוחט מן הצואר או מי ששוחט מן העורף כו'. וכ"ה בתנחומא פ' שמיני בפסוק זאת החיה כו'. ובמדרש תהלים מזמור י"ח ע"ש. ובתיקונים ת"ע ק"ל סוף ע"א עלית העלות מתעלה על כולא איהו בריך לכלא ולא צריך איהו ברכאן מאחרא דלית עלי' מאן דאשפע לי' הה"ד ומרומם על כל ברכה ותהלה:

אלא שכל כוונת לבנו בכל הברכו' והתפלות צריך שתהי' לעצמות א"ס ב"ה מצד התחברו כרצונו יתברך אל העולמות שמצדם הם כל התוארים והשמות מתחלפים לפעול ולהמשיך בהם אור ושפעת קדושה מעצמותו יתברך כפי התעוררות המגיע אליהם ממעשי האדם של כל איש מעם סגולה. אם בחסד. אם במשפט. אם בצדקה. אם ברחמים. המעט ואם רב. ככה הוא ע"ז האופן והשעור בדקדוק עצום במדה ובמשקל ענין התחברותו יתברך אל הכחות והעולמות לשנות סדר התקשרותם להמשכת שפעת אורם. וכל פרטי הנהגתם. אם לדין ורוגז. אם לחסד ורחמים. וגם שיעור הדין והחסד המעט ואם רב: ז"ש בהמאמרים הנ"ל שלא ניתנו המצות אלא לצרף בהן את הבריות הינו שצורך גדול המה לצרף ולזקק להפרי' הסיגים מכל הכחו' והעולמות הברואים יתצרף ויתלבן וג"כ במשמע לצרף היינו לחבר ולקשר כל הכחות והעולמות הברואים מתוקנים ומסודרי' כפי הכוונה והרצון העליון ב"ה וממילא גם בית ישראל עם סגולה יתאחדו בשם המיוחד ית' לחלקו ונחלתו. שרק ע"ז התכלית באו כל המצות והעבוד' הקדוש' כולה בכללה: זהו ענין הברכה לו יתב' בכל הברכות והתפלות שפירושו הוא תוספת ורבי ממש כמשמעו כנ"ל. שזהו רצונו יתב' מטעם כמוס אותו ית'. שנתקן ונייחד על ידי הברכות והתפלות הכחות והעולמות העליונים. שיהו מוכנים וראויים לקבל שפעת קדושת אור עליון. ולהמשיך ולהוסיף בהם קדושת האור ורב ברכות מעצמותו יתב' המתחבר אליהם ומתפשט בתוכם וממילא יושפע זה התוספת ברכה והקדושה גם על עם סגולה שגרמו וסבבו לכל הכבוד הזה. וזה שאמר ר' ישמעאל כשביקש הוא ית' מאתו ישמעאל בני ברכני. יהי רצון שיכבשו רחמיך את כספך ויגולו רחמיך כו' ותתנהג עם בניך במדת הרחמים ותכנס להם לפני משורת הדין. וע' ז"ח רות ס"ז ב' ר"ג פתח ואלת גו' וברכת את ה' אלהיך גו'. ואר"י גדול כח ברכת המזון שמוסיף כח ברכה בפמליא של מעלה: ולכן אמרו רז"ל (בר"פ כיצד מברכין) ובז"ח שם כל האוכל ואינו מברך נקרא גזול שנאמר גזול אביו ואמו גו'. ואין אביו אלא הקב"ה כו'. כי הוא גזול ומונע מהעולמות שפעת הברכה והקדושה שהיה צריך להשפיע בהם ע"י ברכתו. וכן כל המקראות ברכי נפשי את ה'. ברוך אתה ה' אלהי ישראל גו'. וכל כיוצא בו הכל הוא ע"ז הענין. ומצו רצונו ית' להתחבר אל הבריאה. ע"ז נאמר העבודה צורך גבוה:

פרק א

כתיב לאהבה את ה' אלקיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם. וארז"ל בפ"ק דתענית ובספרי איזוהי עבודה שבלב הוי אומר זו תפלה. הנה האהבה שאמר שצריכה להיות בכל לב. הוא פשוט: כי היא ממצות התלויות בלב. וכן ענין האהבה בכל נפש שאמר. היינו אף גם למסור נפשו עליו ית"ש מעצם נפלאות האהבה לו ית". וכמ"ש בפ' ראשונה ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך גו'. אמנם בפ' זו חידוש הוא שחידשה. שגם העבודה היא התפלה צריכה להיות בכל לב ובכל נפש.

והנה מ"ש בכל לבבכם על ענין התפלה. הוא פשוט ומבואר כוונת הכתוב לב' ענינים. הא' היינו לפנות לבו מטרדת המחשבות. ולהטותה אל הכוונה השלימה לתיבות התפלה בלבב שלם ועומקא דלבא. כמאמרם ז"ל בברייתא ר"פ אין עומדין המתפלל צריך שיכוין את לבו לשמים שנאמר תכין לבם גו' וכדמשמע להו גמי התם מקראי דחנה ורנה היא מדברת על לבה מכאן למתפלל צריך שיכוין לבו. וכמ"ש דוד המלך ע"ה בכל לבי דרשתיך. ובוזרה בשלח (ח"ב ר"ב) כל מאן דמצלי צלותא קמי מלכא קדישא בעי למבעי בעותי' ולצלאלא מעומקא דלבא בגין דישתכח לביה שלים בקב"ה ויכוין לבא ורעותא. ולכן אמרו ז"ל (שם פ"ג תפלת השחר) שהמתפלל צריך לשהות וכו' כדי שתתחונן דעתו עליו. והיינו בכל לבבכם שתתמלא כל הלב רק בכונת תיבות התפלה. שאם יעלה בלבו איזה מחשבה אחרת הרי הלב חלוקה בב' מחשבות: והב' היינו גם לשרש מלבו בעבודת התפלה תענוגי העולם והנאותיו מכל וכל. ואיך להסתכל כלפי מעלה ברוממות הבורא יתברך. כמו שאמרו יבמות (דף קה:) המתפלל צריך שיתן לבו למעלה. עד שיהא כל כח לבו משוכה רק למעלה להתענג על ה' לבד בתיבות התפלה וכענין החסידים הראשונים שהיו שוהים שעה א כדי שיכוונו לבם למקום. וכענין שפי' רבינו יונה ז"ל שם ענינה ע"ש ולבך תשית. וכמו שאמרו בשמות רבה פכ"ב אדם צריך שיטעה לבו קודם שיתפלל (אמנם כל עיקר ענין טהרת הלב. היא רק למצוה ולא לעטובא גם לענין התפלה אף שנקראת עבודה שבלב כמו שנתבאר קצת לעיל סוף ש"א שהעיקר בכל המצות היא המעשה. ע"ש)

ולחבין ענין מ"ש הכתוב ובכל נפשכם על עבודת התפלה. צריך לבאר תחלה פי' וענין הברכה כפיכול לו ית"ש שמצינו כמה פעמים במקרא -- "וברכת את ה' אלקיך", "ברוך ה' לעולם..", והרבה כיוצא. וכן בדברי רז"ל מצינו בברכות (דף ז.) שאמר כפיכול לר"י ישמעאל בני ברכני. וכן כל נוסח מטבע תפלות והברכות כולם שיסדו אנשי בנה"ג, הם פותחים ומסיימים בברוך.

פרק ב

והענין כי מלת ברוך. אינו לשון תהלה ושבח כמו ששומה בפי ההמון. שהרי כשאמר לר"י ישמעאל בני ברכני לא אמר שם שום שבח בברכתו אלא תפלה ובקשת רחמים. וכן בב"מ (ק"ד א) אמרינן וברכך יצא הקדש שא"צ ברכה. ופריך הש"ס ולא והא כתיב ואכלת ושבעת וברכת את ה' כו'. אבל האמת כי ברוך פירושו לשון תוספת וריבוי וכענין קח נא את ברכתי גו'. וברך את לחמך. וברך פרי בטנך וגו'. והרבה כיוצא במקרא. שא"א לפרשם לשון תהלה"ה ושבח אלא לשון תוספת ורבויו. ובוזרה אמר בכ"מ לאמשכא ברכאן כו'. לארקא ברכאן לאוספי ברכאן. תוספת רבויא דברכאן כו' וע' ברע"מ ריש פ' עקב ע"א וע"ב שברוך אתה הוי"ה פי' כמשמעו לאמשכא ולארקא היין ממקורא דחיי לשמי' דקב"ה קדישא כו'. וכתיב ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך. ואינון ברכאן אריק ב"ג באינון מלין כו' ע"ש באורך. וכ"כ בפע"ת שער הקדושים פ"א ז"ל סוד ברוך בכל מיני רבויין. וכ"ה שם סוף שער הברואה וספ"ב משער העמידה ובריש פ"ג שם ובשער השבת ריש פי"ב ובשער

תפלת ר"ה פ"ג ע"ש וכ"כ הרשב"א ז"ל בענין ישמעאל בני ברכני ע"ש:

אמנם ענין הברכה לו ית"ש. אין הכוונה לעצמות אדון יחיד ב"ה כפיכול. חלילה וחלילה. כי הוא מרומם מעל כל ברכה. אבל הענין כמ"ש בזו' דקב"ה סחים וגליא. כי עצמות א"ס ב"ה סחים מכל סתימין ואין לכנותו ח"ו בשום שם כלל אפילו בשם הוי"ה ב"ה ואפי' בקוצו של יו"ד דבי (ואף גם מה שבו"ה הק מכתו ית' בשם אין סוף. אינו כנוי עליו ית"ש אלא הכוונה על השגתו אותו מצד כחות הנשפעים מאתו בהתחברותו ברצונו להעולמות. ולזאת כוונתו א"ס ולא אין ראשית. כי באמת מצד עצמותו ית"ש אין לו לא סוף ולא ראשית. רק מצד השגתו כחותיו ית'. הלא כל השגתו הוא רק ראשית. אבל אין סוף להגיע בהשגה להשיג את כחותיו ית' הנשפעים) ומה שמושג אצלנו קצת ואנו מכנים ומתארים כמה תארים ושמות וכנויים ומדות. כמו שמצינו בתורה ובכל מטבע התפלה. כולם הם רק מצד התחברותו יתברך אל העולמות והכחות מעת הבריאה. להעמידם ולהחיותם ולהנהיגם כרצונו ית"ש. (והם אשר קראום בשם השתלשלות הספירות) ולפי כל שנויי פרטי סדרי ההנהגה שמשתלשל ונמשך לזה העולם אם לדין. אם לחסד. אם לרחמים. על ידי כחות העליונים והתמזגותם. משתנים השמות והכנויים והתארים. שלכל ענין פרטי מסדרי ההנהגה מיוחד לו כנוי ושם פרטי שכן מורים פירושם של כל התארים. שהם מצד הכחות הברואים כמו רחום וחנון פי' רחמנות וחנינה על הברואי'. ואפי' השם העצם המיוחד הוי"ה ב"ה. לא על עצמותו יתברך לבד אנו מיחדים לו. אלא מצד התחברותו יתברך עם העולמות. כפירושו היה והיה ויהיה ומהוה הכל. ר"ל הוא יתברך מתחבר ברצונו להעולם' להוים ולקיימ' כל רגע. וז"ש הארז"ל בלשונו הקד' הובא בהקדמת פע"ה. שכל הכנויים והשמות הם שמו' העצמו' המתפשטים בספירות וע"ש:

הגהה: ומה שאמר בפרקי ר"א שקו' שברא הקב"ה את העולם היה הוא ושמו לבד. קודם שברא דיקא. ר"ל עולם הבריאה. היה הוא ועצמותו יתברך ושמו היינו עולם אצילות לבד. אבל אלולי האציל ית"ש מאתו עולם האצילות לא היה שייך על עצמותו ית' היה והיה ויהי:

פרק ג

והוא מאמרם ז"ל בשמות רבה פ"ג אלקי אבותיכם שלחני אליכ' -- אותה שעה נתברר משה על עסקיו כו'. באותה שעה היה מבקש משה שיודיענו הקלה את השם הגדול כו' אל הקלה למשה שמי אתה מבקש לידע, לפי מעשי אני נקרא. פעמים אני נקרא באל שדי, בעבאות או באלהים, בהויה. כשאני דן את הבריות אני נקרא אלהים. וכשאני עושה מלחמה ברשעים אני נקרא עבאות. וכשאני תולה חטאיו של אדם אני נקרא אל שדי. וכשאני מרחם על עולמי אני נקרא הויה כו'. הוי אלה אשר אלה -- אני נקרא לפי מעשי.

וברע"מ פ' בא (ח"ב מב. ב) כי לא ראיתם כל תמונה גו' דהא כתיב ותמונת ה' ריבט גו' דאפילו האי תמונה ל"ל באתרי' אלא כד נחית לאמלא עלייהו ויתפשט על בריין כו'. דהא קדם דברא דיוקנא בעלמא וצירי צורה הוה הוא יחידיא בלא צורה ודמיון. ומאן דאשתמודע ליה קדם בריאה דאיהו לבר מדיוקנא אסור למעבד ליה צורה ודיוקנא בעלמא וכו' ואפילו בשמא קדישא ולא בשום אות ונקודה בעלמא והאי איהו כי לא ראיתם כל תמונה גו'. אבל בתר דעביד הא דיוקנא דמרכבה דאדם עלאה נחית תמן ואתקרי בההוא דיוקנא הוי"ה. בגין דאשתמודעון ליה בדמות דיליה כו' אל אלהים שדי עבאות אהי"ה. בגין דישתמודעין ליה בכל מדה ומדה איך יתנהג עלמא בחסד ובדינא כו'. ווי ליה למאן דישווי ליה בשום מדה כו'. אלא דמיונא דיליה כפום שלטנותיה על ההוא מדה ואפ' על כל בריין כו'. כד אסתליק מנה לית ליה מדה ולא דמיון ע"ש.

ובפ' פנחס (ח"ג רכה. א) ואיהו לא אתקרי הוי"ה ובכל שמהן אלא באתפשטות נהוריה עלייהו וכד אסתלק מנייהו לית ליה מגרמיה שם כלל כו' ע"ש. ובתקונים ת"ע קכ"א ב' האריך בענין פרקי אברי השיעור קומה כפיכול. אמר אח"ז שכל הענין הוא לאחזאה בכל אבר ואבר דגופיה שלטנותיה לאשתמודעא לב"ג איך אתנהיג

עלמא וינדע למקרי ליה בכל אבר כדקא יאות ואיך אשתני שמיא לפום ההוא אבר. ואית אבר דאתקרי ביה הו"ה רחמי. ואית אבר דאתקרי ביה אלקים. ואית אבר דאתקרי בו' כו'. אקו"ק אחזי על עלת העלות כו'. דעלת על כל העלות איהו חד בכל שמהן ולא אשתני בכלהו. דשנויין בשמהן אינון ולא ביה כו' ע"ש.

וע' עוד ברע"מ פנחס (ח"ג רנז, ב) 1 (ח"ג רנח, א) וע' בע"ח ריש שער עיגולים ויושר ושם בסוף זה השער ריש המהדורא תנינא ותבין שם ע"פ דבריו:

וזה כל השגתינו כביכול אותו ית' הכל מצד ענין התחברותו אל העולמות והתפשטותו ית' בתוכם כמ"ש ברע"מ פ' בא הנ"ל דאפילו האי תמונה לית ליה באתריה אלא כד נחית לאמלכא עלייהו ויתפשט על בריין יתחזי לכל חד כפום מראה וחזון ודמיון דלהון יהאי איהו וביד הנביאי' אדמה:

הגהה: ובוה יובן מאמרם ז"ל בחזית ע"פ יונתי תמתי ז"ל ר' ינאי אמר תאומתי כביכול לא אני גדול ממנה ולא היא גדולה ממני. ולכא' נפלות הוא ולדברינו הוא מבואר אחר שכל ההשגות במקצת שמדברים בו ית' הוא רק מצד התחברותו ית' אל העולמות וכל תחלת כונתו ית' בבריאת העולמות והתחברותו אליהם. הי' רק בשביל ישראל כו' כמאמרם ז"ל בראשית בשביל ישראל כו'. ז"ש תאומתי לא אני גדול ממנה ולא היא כו' ר"ל בשנים. והבן:

ולכן קבעו אנשי כנה"ג הנוסח של כל ברכות המצות בלשון נוכח ונסתר. תחלתם ברוך אתה הוא לשון נוכח. ומסיימם אשר קדשנו כו' וצונו לשון נסתר. שמצד התחברותו יתברך ברצונו אל העולמות שעיי"ז יש לנו קצת השגה כל דהו. אנו מדברים לנוכח ברוך אתה ה' כו'. כי העולמות הם הצריכים לענין התוספת ורובי ברכה מעצמותו ית' המתחבר אליהם וזהו מלך העולם כמ"ש ברע"מ הנ"ל כד נחית לאמלכא עלייהו ויתפשט על בריין כו' והמצווה אותנו ומקדשנו הוא עצמותו ית' א"ס ב"ה לבדו הסתום מכל סתימין. לכן נקנו בלשון נסתר אשר קדשנו וצונו:

פרק ז

וטעמו של דבר שנכלל בכל ברכה ב' הבחינות הנ"ל כי יסוד פנת אמונתינו הק' שכל מגמת כוונת לבנו בכל הברכות והתפלות ובקשות אתך רק ליחודו של עולם אדון יחיד א"ס ב"ה. אמנם לא שאנו מדברים אליו כביכול על עצמותו ית' לבד בבחי' היותו מופשט ומופרש כביכול לגמרי מהעולמות כענין שהיה קודם הבריאה דאם כן איך נתארהו ח"ו בכל ברכותינו ותפלותינו בשום שם וכנוי בעולם כלל. וגם דאם לא מצד שהראנו יתברך שרצונו להתחבר להעולמות ולאמלכא על בריין כפום עובדיהון. לא היינו רשאים כלל להתפלל לעצמותו יתברך שיתחבר. להעולמות ולאשגחא על בריין. ולכן מקדימין אנחנו לומר אתה ה' מלך העולם. פי' אחר שרצונך היה להיות העולמות ולהתחבר אליהם לאמלכא עליהון. לזאת בקשתנו שיתב' מקור הרצון לאמלכא כן לעלמין. וגם שלפי בחינת עצמותו ית' בלתי התחברותו אל העולמות אין מקום לתורה ומצות כלל.

וע"ז נאמר (איוב, לה) אם חטאת מה תפעל בו וגו' אם צדקת מה תתן לו או מה מידך יקח וכן כתיב (משלי, ט) אם חכמת חכמת לך. כי לעצמות אדון כל ב"ה. כל מעשה האדם הטובה היא אם רעה איננה. נוגע לו בעצם כלל ח"ו. והוא מאמרם ז"ל בב"ר ריש פ' מ"ד אמרת ה' צרופה גו' אמר רב לא נתנו המצות אלא לצרף כו' וכי מה אכפת לי להקב"ה למי ששוחט מן הצואר או מי ששוחט מן העורף כו'. וכ"ה בתנחומא פ' שמיני בפסוק זאת החיה כו'. ובמדרש תהלים מזמור י"ח ע"ש. ובתיקונים ת"ע ק"ל סוף ע"א עלית העלות מתעלה על כולא איהו בריך לכלא ולא צריך איהו ברכאן מאחרא דלית עלי' מאן דאשפע לי' הה"ד ומרום על כל ברכה ותהלה*:

הגהה: ומ"ש בכוונות התפלה והברכות לכיון בכל ברכה כוונת מיוחדת לספירה מיוחדת לא ח"ו לעצמות הספירה. כי הוא קיצוץ

נטיעות ח"ו. כי כמו שבענין עבודת הקרבן ארז"ל בבריי' סוף מנחות והוא מהספרי פ' פנחס בא וראה מה כתיב בפ' קרבנות שלא נאמר בהן לא אל ולא אלקים אלא הו"ה שלא ליתן. פ"פ לבעל הדין לחלוק. וכמ"ש זובח לאלהים יחרם בלתי לה' לבדו. ועיין להלן בש"ג פ"ט. כן בעבודת התפלה. חלילה לכיון לשום כח פרטי וספירה מיוחדת אלא לעצמות אדון יחיד א"ס ב"ה כלל הכחות כולם. שמחבר ברצונו ית' מטע' הכמוס אצלו ית' לפעול באותה ספירה ואותו הכח שהם בסד' ההשתלשלו' שקבע הוא ית' ברצונו שכל ספיר' מיוחדת לענין פרטי שעל ידה פועל ענין זה בהעולמות.

[ועי' בתשו' ריב"ש סי' קמ"ז אשר השיב הר"י י' שושן בזה להריב"ש ז"ל. ולדברינו אלה יתישב יותר. והבו. וע' בלשון האר"י ז"ל שהזכרנו בפנים לעיל סוף פ"ב. ועיין עוד בתקונים תכ"ב ס"ג ואיהו אתקרי בכל שמהן כו' לאחזאה לכל חד מישראל מאתר דקראן לי' לפום צרכיהון כו' ע"ש וכן בת"ט הנזכר בפנים אמרו לאחזאה בכל אבר כו' לאשתמודע' לב"ג כו' וידע למקרי לי' בכל אבר כדק' יאות וז"ש בתז"ח ד' פ"א ע"ד ואי' למשאל למה מצלאין לקב"ה בכמ' דרגין. זמנין מצלין לי' בספירה ידיעה ובמדה ידיעה. לזמנין צלותא לימינא כו' לזמנין לשמלא כו' לזמנין לעמוד' דאמצעי' כו'. כל צלותא סלקא לדרג' ידיעה. אלא ודאי הו"ה איהו בכל ספירה וספירה כו'. בזמנא דבעי לרחמא על עלמא סליקת לימינא. ובזמנא דבעי כו'. וכלא לגבי הו"ה דאיהו בכל אתר כו'. וזשרז"ל בספרי כה' אלקינו בכל קראנו אליו. אליו ולא למדותיו]

אלא שכל כוונת לבנו בכל הברכו' והתפלות צריך שתהי' לעצמות א"ס ב"ה מצד התחברו כרצונו יתברך אל העולמות שמצדם הם כל התוארים והשמות מתחלפים לפעול ולהמשיך בהם אור ושפעת קדושה מעצמותו יתברך כפי התעוררות המגיע אליהם ממעשי האדם של כל איש מעם סגולה. אם בחסד. אם במשפט. אם בצדקה. אם ברחמים. המעט ואם רב. ככה הוא ע"ז האופן והשעור בדקדוק עצום במדה ובמשקל ענין התחברותו יתברך אל הכחות והעולמות לשנות סדר התקשרותם להמשכת שפעת אורם. וכל פרטי הנהגתם.

אם לדין ורוגז. אם לחסד ורחמים. וגם שיעור הדין והחסד המעט ואם רב: ז"ש בהמאמרם הנ"ל שלא ניתנו המצות אלא לצרף בהן את הבריות הינו שצורך גדול המה לצרף ולזקק להפרי' הסיגים מכל הכחות והעולמות הברואים יתצרף ויתלבן וג"כ במשמע לצרף היינו לחבר ולקשר כל הכחות והעולמות הברואים מתוקנים ומסודרי' כפי הכוונה והרצון העליון ב"ה וממילא גם בית ישראל עם סגולה יתאחדו בשם המיוחד ית' לחלקו ונחלתו. שרק ע"ז התכלית באו כל המצות והעבוד' הקדוש' כולה בכללה: זהו ענין הברכה לו יתב' בכל הברכות והתפלות שפירושו הוא תוספת ורובי ממש כמשמעו כנ"ל. שזהו רצונו יתב' מטעם כמוס אתו ית'. שנתקן ונייחד על ידי הברכות והתפלות הכחות והעולמות העליונים. שיהו מוכנים וראויים לקבל שפעת קדושת אור עליון. ולהמשיך ולהוסיף בהם קדושת האור ורב ברכות מעצמותו יתב' המתחבר אליהם ומתפשט בתוכם וממילא יושפע זה התוספת ברכה והקדושה גם על עם סגולה שגרמו וסבבו לכל הכבוד הזה. וזה שאמר ר' ישמעאל כשביקש הוא ית' מאתו ישמעאל בני ברכני.

יהי רצון שיכבשו רחמיך את כעסך ויגולו רחמיך כו' ותתנהג עם בניך במדת הרחמים ותכנס להם לפנים משורת הדין. וע' ז"ח רות ס"ז ב' ר"נ פתח ואכלת גו' וברכת את ה' אלהיך גו'. ואר"י גדול כח ברכת המזון שמוסיף כח ברכה בפמליא של מעלה: ולכן אמרו רז"ל (בר"פ כיצד מברכין) ובו"ח שם כל האוכל ואינו מברך נקרא גולן שנאמר גולן אביו ואמו גו'. ואין אביו אלא הקב"ה כו'. כי הוא גולן ומונע מהעולמות שפעת הברכה והקדושה שהיה צריך להשפיע בהם ע"י ברכתו. וכן כל המקראות ברכי נפשי את ה'. ברוך אתה ה' אלהי ישראל גו'. וכל כיוצא בו הכל הוא ע"ז הענין. ומצו רצונו ית' להתחבר אל הבריאה. ע"ז נאמר העבודה צורך גבוה:

קובץ א, תרסד פזואלת התבלינה

החושב בתפילה שמשנה את הענין האלהי, ה"ז מחרף ומגדף, והחושב שאינו משנה אלא את עצמו, ה"ז מקטין את ערך התפילה, ועמה יחד את כל הערך של העבודה האלהית. אבל המכוין, שהוא פועל לשנות את עצמו לטוב, וע"י היחש שעצמות הוייתו משתנה, משתנה כל הערך של כל ההויה אליו לעילוי ולטוב, כי ההויה כולה מתפעלת מאחד מחלקיה הרוחניים ביחוד. וכל מה שהתוכן הרוחני המביא את החליפות הוא יותר נעלה ויותר כולל, כן השינויים הם יותר עצומים ויותר פועלים בשפעת טובתם. זהו העובד בכוונה הראויה שהנפש מתמלאה ממנה והעולם מתברך.